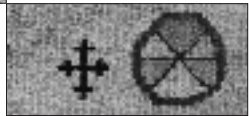

ERM 2008. aastal

ERMi aastaraamat 52

Eesti Rahva Muuseum 2008. aastal	152
Uue hoone ettevalmistustööd	155
Majandustegevus	157
Näitused	158
Teadustöö	165
Projektid. Aastakonverents. Muud konverentsid ja seminarid.	
Artiklid ja loengud. Välitööd	
Väljaanded	172
Üritused	175
Ekskursioonid ja muuseumiõpe. Näituste programm. Kontserdid ja etendused.	
Maailmafilmi festival. Filmiõhtud. Tähtpäevad. Koostöö Tartu linna üritustega	
Kogud	181
Kogumispoliitika 2007–2012. Kogude kasutamine ja täiendamine.	
Suuremad laekumised 2006–2008. Uurijate teenindamine ja juurdepääs kogudele.	
Hoidlad ja säilitustingimused	
Muuseumiõpe	194
Täienduseks koolitundidele. Erivajadustega külastajad. Koostöö	

Ülevaated Eesti Rahva Muuseumist on kirjutanud Agnes Aljas (lk 152–177, 180), Pille Runnel (lk 178–179), Riina Reinvelt (lk 181–193) ja Virve Tuubel (lk 194–197)

Eesti Rahva Muuseum: 2008

2008. aasta jooksul olid Eesti Rahva Muuseumile olulisimad uue hoone projekteerimisega ning uute püsinäituste ettevalmistamisega seotud tegevused. Suurt tähelepanu pöördati ERMi tehnoloogilise baasi kaasajastamisele ning kogude säilitustingimustele, digitaliseerimisele ja kättesaadavuse parandamisele.

Veebipõhised andmebaasid aitavad suurendada ja lihtsustada erinevas eas ja keeleoskusega huviliste ning uurijate võimalusi tutvuda Eesti kultuuripärandiga. Aasta jooksul tehti ettevalmistamistöid Euroopa digitaalraamatukogu Europeana projektiks, millega ERM oli ühinenud 2007. aasta lõpul. Selle tulemusena on 2010. aastast kodust lahkumata võimalik tutvuda 170 000 digikujutisega ERMi foto- ja esemekogudest. 2008. aastal eraldas Riigi Infosüsteemide Arenduskeskus ERMile toetuse, mis aitab arendada ka maailma muuseumide seas uudset muuseumiesemete 3D digitaalkujutiste veebipõhise arhiivi loomist. Lisaks on uute tehnoloogiliste võimaluste abil kaasatud inimesi ka ERMi fotokogu täiendamisele veebiportaali www.eestihetked.ee kaudu.

Kaasaja dokumenteerimine ning rahvakultuuri taastõlgendamine on muutunud igapäevase töö osaks. Aasta jooksul olid ERMi uurimissuundades tähtsal kohal Eesti argielu, soome-ugri rahvaste ning muuseumi kui kommunikatsiooniasutuse uuringud. Uue teemana lisandusid aktiivsemalt väliseesti uuringud, mille oluliseks koordineerijaks Eestis on ERM kujunenud.

Muuseum ei ole vaid koht, kus teha uurimistöid, siia tulla ka vabal ajal näitust või festivali külastama, sõpradega kohvikusse kohtuma või perega aktiivselt aega veetma, kooliklassiga muuseumiõppetundi või ülikoolist loenguid kuulama. Muuseumi suhtlus väljapoole on muutunud aktiivsemaks, haaravamaks ja sisukamaks. ERMi välissuhetes olid olulisel kohal muuseumid Soomest, Rootsist, Norrast, Taanist, Saksamaalt ning Venemaalt.

ERMi fotokogu 2008. aasta enimkasutatavate fotode autor oli Johannes Pääsuke. Kindlasti on tema populaarsuse põhjuseks fotode kvaliteet ning mitmekülgsus, millega fotograaf on lähenenud oma teemale. „Lusikategija Tartu turul vene poodide ees“ on kirjutanud fotograaf pildi allkirjaks 1912. aastal. Fotot on tellinud nii linnakeskkonna kui piipude uurijad, kaubandust ja Eestit või eestlast kirjeldavad raamatud.

Foto: Johannes Pääsuke. ERM Fk 213:315

Eesti Rahva Muuseum: 2008

1. jaanuaril 2009 oli Eesti Rahva Muuseumis 94 töötajat. Asutuse töö paremaks korraldamiseks võeti 2008. aasta kevadest kasutusele töökeskkonnana siseveeb. Sügisest said alguse ERMi siseseminarid, kus arutletakse oluliste teemade üle muuseumi tegevuses ja arendamises, ühendades teaduslikud käsitlused ja praktika. 16. oktoobril allkirjastati Eesti Posti ja Eesti Rahva Muuseumi vahel leping, mille järgi kuulub Eesti Postimuuseum alates 1. jaanuarist 2009 eraldi osakonnana Eesti Rahva Muuseumi koosseisu. 2008. aastal sai alguse aktiivne Eesti ja välismaa vabatahtlike kaasamine ERMi tegevusse ning koostöö Tartu vanglaga, mille raames ERM pakub võimalust teha ühiskondlikult kasulikke tööd.

ERMi nõukogu kogunes 2008. aastal kahel korral muuseumi tegevust hindama ja nõu andma. Nõukogusse kuuluvad Margus Allikmaa, Anzori Barkalaja, Anu Kannike, Ene Kõresaar, Marju Lauristin (alates 2008), Art Leete, Lembi Lõugas (alates 2008), Priit Pirsko, Mariann Raisma, Ingrid Rüütel, Liivi Soova, Kersti Tiik (alates 2008. aasta novembrist kultuuriministeeriumi esindaja Peeter Maueri asemel), Peeter Torop, Marika Valk, Ülo Valk. 2008. aasta novembrist jäid nõukogust välja Aivar Jürgenson ja Signe Kivi.

2008. aasta möödus ka Eesti Rahva Muuseumi 100. aastapäeva ettevalmistustöödes. ERMi sünnipäeva aktusel 12. aprillil kuulutati välja 100. aastapäeva vaibakavandite konkursi võitja – Anu Raud kavandiga „Kogujad“. Septembris tutvustati ERMi juubeli-aasta logo.

ERMi töötajad

	Töötajad
Teadusosakond	22
Säilitus- ja konserveerimisosakond	19
Näituse- ja muuseumiõppe osakond	15
Majandusosakond	15
Kogude osakond	13
Kantselei	9
ERMi Sõprade Selts	1

1. august 2008. ERMi töötajad Raadil.

Foto: Merike Tamm. ERM Fk

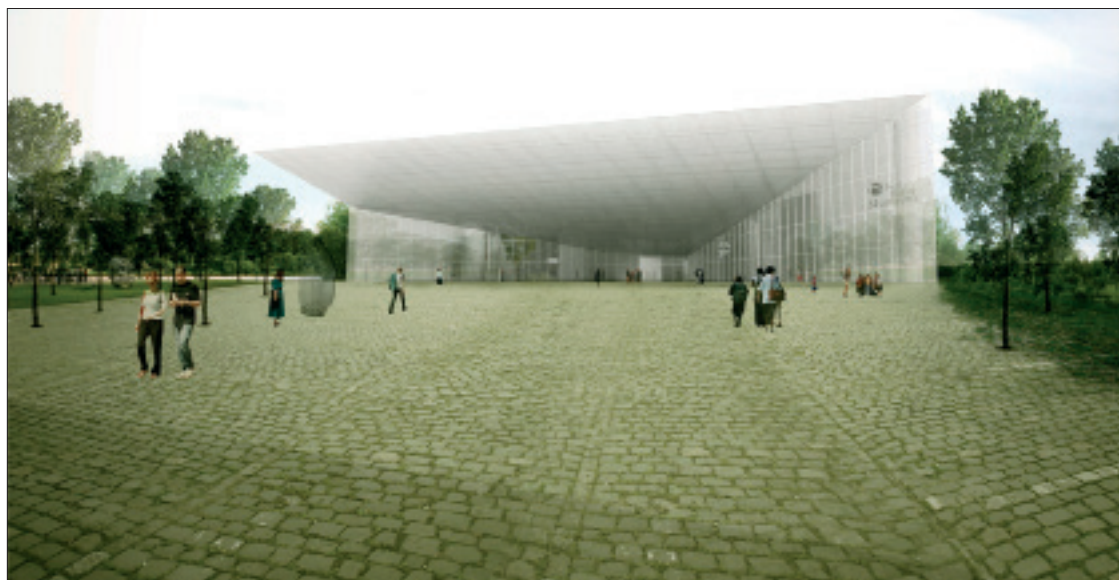
Uue hoone ettevalmistustööd

Uus muuseumihoone endise Raadi lennuvälja aladel sai konkreetse kuju 2006. aasta arhitektuurivõistluse võidutööga „Mälestuste väli“ arhitektuuribüroolt DGT Architects. Arhitektid kujundasid 70 meetri laiuse hoone maamärgiks, mille maksimumkõrgus on 14 meetrit ja miinimumkõrgus 3,5 meetrit. ERMi koostatud ruumiprogrammide alusel on hoonest pool planeeritud näitusesaalidele, õpitubadele, uurimissaalidele ja külastuskeskusele ning 8500 m² on kavandatud muuseumikogude hoidlateks.

2008. aasta alguses käivitus 31 843 m² suuruse hoone eelprojekteerimine, mille käigus tehti kõik olulised otsused, mis puudutavad töid-tegemisi tulevases hoones. Aasta jooksul kohtuti arhitektide ja projekteerijatega pea iga nädal nii Tallinnas kui Tartus. Arhitektid tutvustasid uusi jooniseid, projekteerijad tegid täpsustusi tehnilistesse joonistesse ning muuseumitöötajad hindasid mõlema partneri lahenduste sobivust muuseumi ja külastajate seisukohast. Läbi rääkimiste käigus on hoone projekteerimise lähtekohtadeks selle energiasäästlikkus ning külastajasõbralikkus. Uudsenäa Eestis koostatakse uuele hoonel poolpassiivse kliimakontrolli rakendamiskava.

2008. aasta jooksul toimusid hoone püsinäituste ettevalmistustööd, kuhu oli kaasatud kogu muuseum. Eesti püsinäituse väljatöötamist korraldanud Kristel Rattuse ning soome-ugri püsinäituse ettevalmistamist juhtinud Art Leete eestvedamisel näituste kontseptsioonid ning täpsustatud stsenaariumid. 2008. aasta lõpus algasid eriteemade lahendamiseks esimesed seminarid arheoloogia ja eesti keele spetsialistidega. Kaardistatud on esemekogude võimalused ning kogumisvajadused mõlema näituse jaoks.

- 17. jaanuaril asutati Eesti Rahva Muuseumi Ehitamise Sihtasutus (ERMES), mille ülesandeks on toetada ERMi uue maja projekteerimise, ehitamise ja finantseerimise korraldamises ning territooriumite arendamises. ERMESe tegevust juhivad üheksaliikmeline nõukogu, kes valis sihtasutuse tegevjuhiks Jaan Tamme. 2008. aasta juulist asus juhi kohale Peeter Mauer.

ERMi uue hoone peasissepääsu vaade.

Joonis: DGT Architects. ERM

Uue hoone ettevalmistustööd

• 7. märtsil valiti peaprojekterija riigihanke võitjaks AS EA Reng. Peaprojekterija ülesandeks on hoone eriosade (ventilatsioon, küttesüsteemid, nõrk- ja tugevvool jpm) ning hoone konstruktsioonide (vundament, sild jms) projekteerimine. 2008. aastal sõlmis arhitektuuribüroo DGT Architects alltöövõtulepingu Eesti arhitektuuribürooga Hanno Grosschmidt.

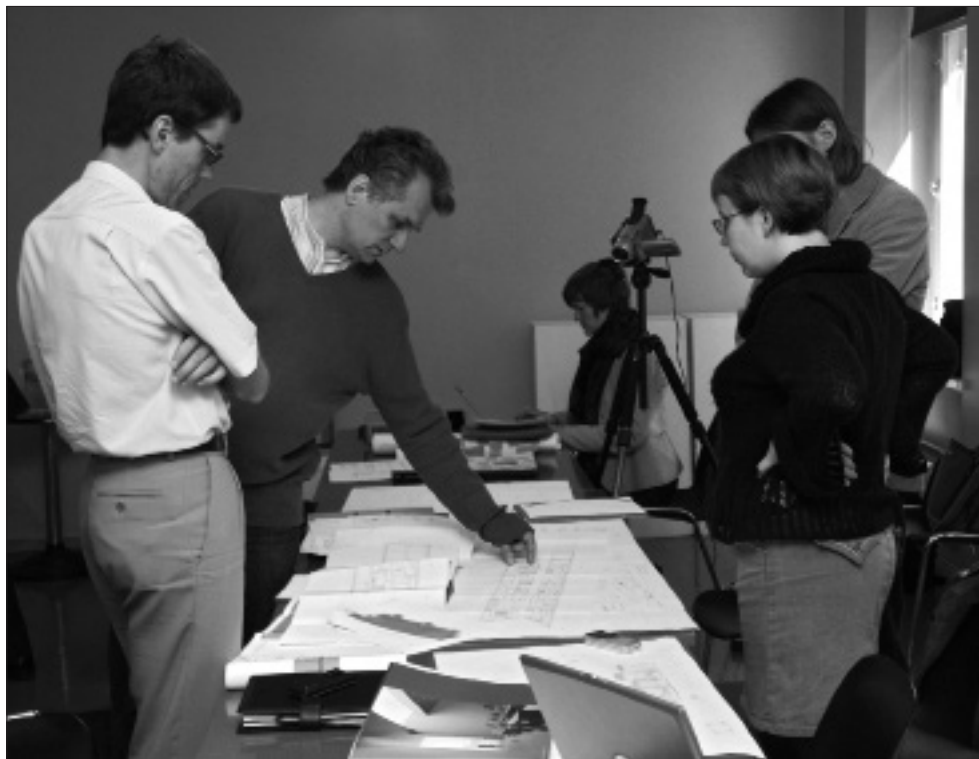
• 11. augustil esitas ERM uue hoone ehitamise finantseerimiseks eeltaotluse 500 miljoni krooni suurusele toetusel Euroopa Liidu struktuurifondidest. 2008. aasta lõpuks on eeltaotlus saanud positiivse vastuse.

• Sügisel hakkas ERM välja töötama uue hoone tasuvus- ja teostatavusanalüüsi, mis sisaldab strateegilisi tegevusi muuseumi kui kultuuriturismi-, teadus- ja külastuskeskuseks välja arendamiseks.

• 2008. aastal käivitus ERMi Sõprade Seltsi eestvedamisel aktiivselt ERMi uue hoone ja Raadi mõisakompleksi vahele planeeritava teemapargi arendamine.

• 5. novembril allkirjastati leping, millega Tartu vald müüs Eesti Rahva Muuseumile Tartu vallas Tila külas asuva 9,13 ha maatüki, mis kuulub ERMi uue hoone juurde. Samas sõlmiti koostööleping Raadi piirkonna heakorrastamiseks ja infrastruktuuri väljaarendamiseks.

• 7. novembril toimus ERMi uue hoone eelprojekti lõpetamine. Hoone eelprojekteerimist rahastas Eesti Kultuurkapital hasartmängumaksust ning tubaka- ja alkoholiaktsiisist laekuvatest summadest.

3. juuni 2008. ERMi uue hoone projekteerimiskoosolek. Vasakult: Indrek Tärno OÜst Projektipea, kultuuriministeriumi nõunik Peeter Mauer, ERMi juhtteadur Kristel Rattus ja näituste korraldaja Taavi Tatsi.

Foto: Merylin Suve. ERM Fk

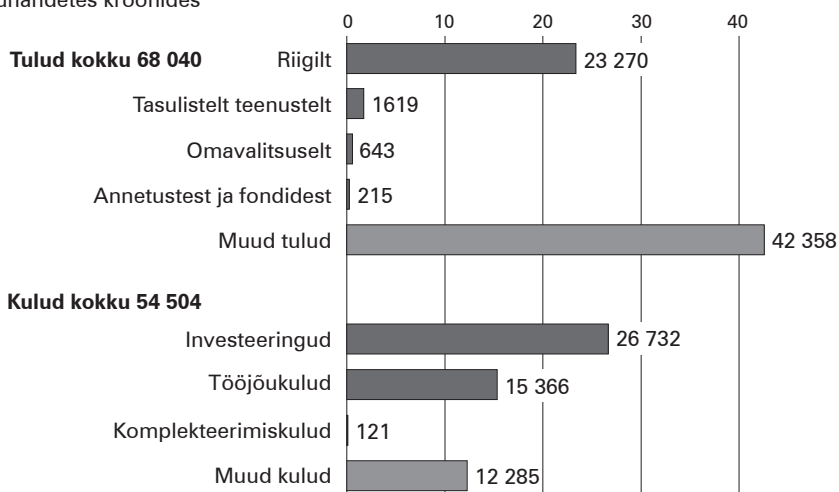
Majandustegevus

2008. aastal oli ERMi eelarve suurus 23 270 000 krooni, millele lisandusid tasulistelt teenustelt saadud tulud ning toetused ja annetused. Enamik toetustest on projektipõhised sihtfinantseerimised Eesti Kultuurkapitali, Eesti Teadusfondi, Kultuuriministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi programmidest. Projektipõhiselt on lisarahastust saadud ka Eesti Filmi Sihtasutusest, Eesti Rahvuskultuuri Fondilt, MTÜlt Fenno-Ugria Asutus ning Tartu Linnavalitsusest. Sponsortoetustest on märkimisväärne Camilla ja Leo Kuuse annetus.

Suurimad kulud on 2008. aastal seotud uue peahoone ettevalmistamisega ning muuseumi infotehnoloogia ja tehnilise baasi kaasajastamisega. Aasta jooksul renoveeriti ERMi näitusemaja fassaad ning kasutusele võeti infopunktina Raadil väravavahimaja.

ERMi tulud ja kulud 2008. aastal

Tuhandetes kroonides

Näitused: Üldandmed 2008

2008. aastal eksponeeriti 42 näitust 56 erinevas näitusepaigas. Pea pooled näitused toimusid väljaspool ERMi ruume (sh kaheksa maakonnamuuseumides ning viis väljaspool Eestit).

ERMis näitused olid avatud 307 päeval aastas ning kokku toimus 30 näitust, mida külastas üle 41 000 inimese (koos ERMi ja ERMi Sõprade Seltsi ühiste avalike ürituste osalejatega oli külastajaid 52 739). Vahetuva näituste seas on põhitähelepanu koondunud suurte teadus- ja kogumisteedade ümber. Näitustega kaasnevad kataloogid ja trükised, näituse tarbeks on loodud spetsiaalne programm, mis koosneb erinevatest üritustest, giidiprogrammidest, meistrikodadest või perepäevadest.

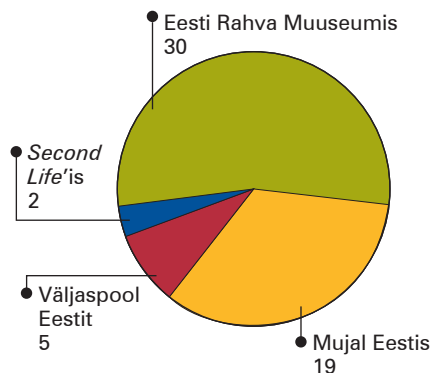
2008. aasta näituste keskmes oli Eesti Vabariigi 90. aastapäev, mille raames toimus kaks näitust – eestimaiste tööstusettevõtete arengust ja toodangust kõnelev suuremahuline esemenäitus „Eesti uhkus. Tehtud Eestis“ ning laste loomingulise konkursi „Armastan Eestit“ tööde näitus. Mõlemast näitusest valmis rändnäitus, mis võitsid populaarsust üle Eesti.

ERMi 100. aastapäeva avanäitusena toimus soome-ugri rahvaste uurimist ja ERMi soome-ugri kogusid tutvustav näitus „Ausa. Eesti etnoloogide jälgedes“ ning reismist alustas rändnäitus „Samojeedi ja soome-ugri rahvad“.

Teadustegevuse, kogumistöö, esemekogude ja arhiivide kasutamise efektse sümbioosina sündis 2008. aasta lõpus näitus „Siga seebiks – traditsioonilised töövõtted kaasajal“, mis võitis külastajate tähelepanu tänu interaktiivsusele ja tegevuskesksusele.

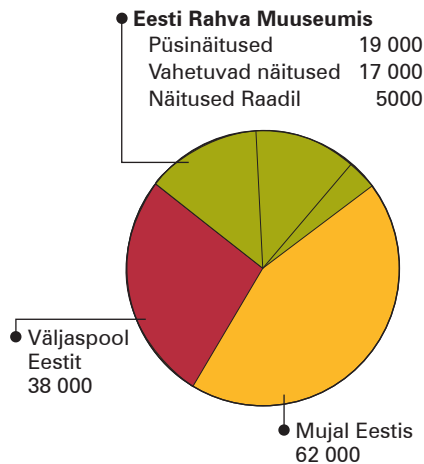
Näitused 2008

ERMi näitusi toimus kokku 56 paigas Eestis ja väljaspool Eestit

Näitusekülastajad 2008

ERMi näitusi külastas üle 141 000 inimese

Näitused: Eesti Rahva Muuseumis

Püsinäitused

- Püsinäitus „Eesti. Maa, rahvas, kultuur“ (kuraator Vaike Reemann, kujundaja Tea Tammelaan).

Püsinäitus oli suletud korrastus- ja uuendustöödeks 2.–16.1. Uuendati rahvarõivakostüüme ning vaipade väljapanekut, püsinäituse interjööriides toimusid temaatilised väljapanekud kalendritähtpäevade ja Eesti Vabariigi 90. aastapäeva puhul.

- „Raadi mõisa vanemad ja uuemad fotod“ (kuraatorid Tiina Tael, Arp Karm, Kristjan Raba, kujundaja Jane Liiv) Raadi mõisa veetornis.

Vahetuvad näitused

ERMi näitusemajas

- „Nõukogulik lähetus ellu – noorte suvepäevad Eesti NSVs“ (22.9.2007–13.1.2008; kuraatorid Ellen Värvi, Terje Anepaio, Anu Järs, kujundajad Iir Hermeliin, Peeter Paasmäe. Toetas Eesti Kultuurkapital) (vt näitused mujal Eestis).

- „Sámi Duodji. Saami käsitöö näitus“ (20.10.2007–20.1.2008; korraldajad Saami muuseum Siida ja Saami Käsitöö Liit. Toetasid Hõimurahvaste Programm, Eesti Kultuurkapital, Soome Kultuurkapital, Soome Saamiparlament).

- „Põhjala värvid. Eesti Rahva Muuseumi saami kogude rikkused“ (20.10.2007–20.1.2008; kuraatorid Agnes Aljas ja Piret Õunapuu, kujundaja Jane Liiv).

Vaade näitusele „Eesti uhkus. Tehtud Eestis“.

Foto: Merylin Suve. ERM Fk

Näitused: Eesti Rahva Muuseumis

- Ingmar Muusikuse fotonäitus „**Siin maal**“ (15.2.–15.4.; kuraatorid Ingmar Muusikus, Taavi Tatsi, Madis Arukask (TÜ), kujundaja Ingmar Muusikus; koostöös Maailmafilmiiühingu ja Riigikantselei EV 90 toimkonnaga. Toetas Eesti Kultuurkapital) (vt näitused mujal Eestis).

- „**Eesti uhkus. Tehtud Eestis**“ (20.2.–28.9.; kuraatorid Riina Reinvelt, Maris Rosenthal, Eevi Astel, kujundajad Jane Liiv, Merike Tamm. Toetasid Kultuuriministerium, Eesti Kultuurkapital).

- Kullar Viimse fotonäitus „**Maapähklitaevas**“ (24.3.–6.4.; kuraator ja kujundaja Kullar Viimse; koostöös Maailmafilmiiühinguga).

- „**ERMi 100. aastapäeva vaibakavandite konkursi näitus**“ (12.–27.4.; kuraator Agnes Aljas, kujundaja Jane Liiv; koostöös Eesti Tekstiilkunstnike Liiduga).

- „**Ei saa me läbi Lätita. Läti esemed ERMi kogudes**“ (9.5.–28.9.; kuraatorid Ülle Jäe, Maire Kuningas, kujundajad Merike Tamm, Jane Liiv) (vt näitused mujal Eestis).

- „**Armastan Eestimaad. Eesti Vabariigi 90. juubelisünnipäeva tähistamise üleriigilise laste kunstikonkursi tööde näitus**“ (1.–31.10.; kuraatorid Jane Liiv, Kaidi Tago, Saale Randaru, kujundajad Jane Liiv, Merike Tamm; koostöös MTÜ Kunstihariduse Ühingu ja Riigikantseleiga).

- „**Siga seebiks – traditsioonilised töövõtted kaasajal**“ (30.10.2008–25.1.2009; kuraatorid Kristel Rattus, Liisi Jääts, Ange Vosman, kujundaja Maarja Roosi. Toetasid Eesti Kultuurkapital, Hasartmängumaksu Nõukogu, Pärtli Paas OÜ, Tartu Kõrgem Kunstikool).

- „**AUASI. 80 aastat Hõimurahvaste osakonna avamisest Raadil**“ (20.11.2008–30.8.2009.; kuraatorid Svetlana Karm, Marleen Nõmmela, Piret Koosa (TÜ), kujundaja Jane Liiv. Toetas Hõimurahvaste Programm).

Lambarasvast on valminud küünlad näitusel „Siga seebiks – traditsioonilised töövõtted kaasajal“.

Foto: Merylin Suve. ERM Fk

Näitused: Eesti Rahva Muuseumis

ERMi töötoas

ERMi töötoas toimuvad näitused tutvustavad käsitöötajate ja meistrite töid, näitustega paralleelselt toimuvad õpitoad ja meistrikogad.

- Elva Gümnaasiumi õpilastööde näitus „**Mul on savi, kuid mitte ainult**“ (14.3.–20.4.; kuraator Andres Rattasepp).

- Puuetega Inimeste Koja käsitööringi kümnes „**Lapitööde näitus**“ (17.–29.6.; kuraatorid Virve Tuubel, Lauri Tamm. Toetas Tartu Linnavalitsus).

- „**Elulootekid ja mälestuspadjad. Ingerisoomlaste disain**“ (11.–27.7.; kuraator Kasper Hasala; koostöös Eesti Ingerisoomlaste Liiduga, Peterburi Ingeri Liiduga, Ingeri Kultuuriseltsiga Helsingis ja INKERI kultuurifestivaliga).

ERMi näitusemaja fuajees

2008. aastast toimuvad ERMi näitusemaja ürituste ja programmidega paralleelselt fuajee 1. ja 2. korrusel regulaarsed tulmenäitused ERMi kogudest.

- Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud „**Koolidevahelise jõulujoonistusvõistluse tööd**“ teemal „**Minu riik – minu kodu**“ (13.12.2007–6.1.2008; kuraatorid Jane Liiv, Saale Randaru, Siim Angerpikk, kujundajad Jane Liiv, Merja Kergand. Toetasid Riigikantselei, AS Vunder).

- „**Minu jõulujutu 2**“ raamatuillustatsioonid“ (13.12.2007–9.1.2008; kuraator ja kujundaja Jane Liiv).

- „**Soome-ugri ja samojeedi rahvad**“ (10.1.–18.2.; kuraatorid Svetlana Karm, Laur Vallikivi, kujundaja Jane Liiv. Toetas Hõimu-rahvaste Programm).

- „**Vaibasadu**“ (11.1.–20.4.; kuraatorid Vaike Reemann, Aet Ollisaar, kujundajad Aet Ollisaar, Lauri Tamm; koostöös Eesti Tekstiilikunstinike Liidu ja Tartu Kõrgema Kunstikooliga).

- „**Maailmafilm. 5. aastapäev**“ (24.–30.4.; kuraator Kristjan Raba, koostöös Maailmafilmühinguga).

- „**Hiiukandleid ERMi kogudest**“ (1.–16.10.; kuraatorid Ülle Jäe, Siim Angerpikk).

- „**Pildid eesti elust Rootsist EV juubeliaastal**“ (6.11.–6.12.; kuraatorid Peeter Grünberg, Mai Raud-Pähn, koostöös Väliseesti Uuringute Keskuse ja Rootsi Eestlaste Liiduga) ja „**Sõna jõul**“ (6.11.–6.12.; kuraator Kaja Kumer-Haukanõmm, koostöös Väliseesti Uuringute Keskusega).

- „**Ungari esemeid ERMi kogudest**“ (17.–26.10.; kuraatorid Maris Rosenthal, Siim Angerpikk, Ungari rahvusnädalal koostöös Tartu Ülikooliga).

- „**Pildialbum ja ERMi postkaartide retroväljapanek**“ (12.–31.12.; kuraatorid Tiit Sibul, Tiina Tael, kujundaja Merike Tamm).

- „**Uus Maja: pilte, plaane, jooniseid**“ (avati 7.11.; kuraatorid DGT Architects, koostöös ERMi Ehituse Sihtasutusega).

- „**Koolidevahelise jõulujoonistusvõistluse tööd**“ (4.12.2008–6.1.2009; kuraatorid Jane Liiv, Saale Randaru, Siim Angerpikk, kujundajad Jane Liiv, Merike Tamm).

25. märts 2008. Maailmafilmi festivali avamine Hando Tamme ja Eda Lõhmuse *performance*’iga. Taustal Ene Parsi vaip „Kadrina. Lääne-Virumaa“ näitusel „Vaibasadu“.

Foto: Kaarel Nurk. ERM Fk

Näitused: Eesti Rahva Muuseumis

Raadil

2008. aastast on näitusekohana avatud Raadi mõisa jääkelder. Näitustega oli võimalik tutvuda suvel iga päev, muul ajal ettetellimisel või suuremate ürituste ajal. Näitusi Raadil külastas kokku ligi 5000 inimest.

- „Näpukad“ (25.4.–15.6.; kuraatorid Jaan Habicht, Toomas Griin, kujundaja TÜ Multimeediatalitus; koostöös Tartu Viski-klubiga).

- „Minu mulgi muster“ (23.6.–20.9.; kuraator Kristel Habakukk, kujundaja Sirje Madisson; koostöös ERMi Sõprade Seltsi ja Mulgi Kultuuri Instituudiga).

- „Minu klaas. Üle-eestiline õpilastööde konkurssnäitus“ (27.9.2008–30.1.2009; kuraatorid Maie-Ann Raun, Sirje Madisson, kujundaja Maie-Ann Raun; koostöös ERMi Sõprade Seltsi ja Järvakandi Klaasimuuseumiga).

28. oktoober 2008. Klaasi töötuba näitusel „Minu klaas. Üle-eestiline õpilastööde konkurssnäitus“.
Foto: Sirje Madisson

23. juuni 2008. Näituse „Minu mulgi muster“ avamine Raadi jääkeldris.

Foto: Alar Madisson

Näitused: Mujal Eesti

2007. ja 2008. aasta suuremad teemanäitused avati kaheksas Eesti muuseumis, väiksemaid rändnäitusi eksponeeriti raamatukogudes ning mitmetes avalikes kohtades. 2008. aastal alustasid ringreise Eesti tööstust ja soome-ugri rahvaid tutvustavad rändnäitused. Kumus toimunud näituse „Reis maale. Et-nograafilised tüübid fotos“ (kuraator Liina Siib) raames oli väljas valikversioon näituse „Johannes Pääsuke. Mees kahe kaameraga“ fotodest.

- **„Soome-ugri ja samojeedi rahvad“** (kuraatorid Svetlana Karm, Laur Vallikivi, kujundaja Jane Liiv) Viljandis Pärimusmuusika Aidas 15.10.–3.11. ja Tartu Ülikooli Raamatukogus 27.11.2008–12.1.2009.

- **„Nõukogulik lähetus ellu – noorte suvepäevad Eesti NSVs“** (kuraatorid Ellen Värv, Terje Anepaio, Anu Järs, kujundajad Iir Hermeliin, Peeter Paasmäe. Toetas Eesti Kultuurkapital) Pärnu Muuseumis 9.5.–28.6.

- Ingmar Muusikuse fotonäitus **„Siin maal“** (kuraatorid Ingmar Muusikus, Taavi Tatsi, Madis Arukask, kujundaja Ingmar Muusikus) Paide Vallitornis 4.–28.6. ning Räpina Koduloo- ja Aiandusmuuseumis 27.10.2008–1.1.2009.

- **„Eesti uhkus. Tehtud Eestis“** (kuraatorid Riina Reinvelt, Maris Rosenthal, Eevi Astel, kujundajad Jane Liiv, Merike Tamm) Tallinnas Riigikogus 25.2.–14.3., Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojas, Estonia Kontserdisaali koridorigaleriis ja Eesti Rahvusraamatukogus veebruarist juunini, Kullamaa Kultuurimajas 24.6.–20.7. ning Narva Muuseumis 29.11.2008–31.1.2009.

- **„Ingeri ilu ja valu“** (kuraator Riina Reinvelt, kujundaja Jane Liiv) Sillamäe Muuseumis 6.–29.2.

- Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud **„Koolidevahelise jõulujoonistusvõistluse tööd“** teemal „Minu riik – minu kodu“ (kuraatorid Jane Liiv, Saale Randaru, Siim Angerpikk, kujundajad Jane Liiv, Merja Kergand) Tartu Linnaraamatukogu Annelinna harukogus jaanuaris-veebruaries ja Karlova harukogus septembris.

- **„Hiiumaa asjad tulevad koju käima“** (kuraator Vaike Reemann, koostöös Tartu Kõrgema Kunstikooli 3. kursuse üliõpilastega) Hiiumaa Muuseumis 25.–27.3.

- **„Karbid ja küübid: kiri, muster, ornament“** (kuraator Vaike Reemann, kujundajad Tartu Kõrgema Kunstikooli üliõpilased) Hiiumaa Muuseumis 26.6.–7.9.

- **„Ei saa me läbi Lätita. Läti esemed ERMi kogudes“** (kuraatorid Ülle Jäe, Maire Kuningas, kujundajad Merike Tamm, Jane Liiv) Valga Muuseumis 4.10.–1.11. ja Tartus pubis Sõprade Juures 10.–30.11.

- **„EV 90 joonistusvõistluse tööd: Armastan Eestimaad“** (kuraatorid Jane Liiv, Kaidi Tago, Saale Randaru, kujundajad Jane Liiv, Merike Tamm) Tartu Linnaraamatukogu Annelinna harukogus 1.12.2008–31.1.2009.

ERMi rändnäitus „Soomeugrilased ja samojeedid“ Viljandi Pärimusmuusika Aidas.

Foto: Urmas Volmer

Näitused: Välismaal ja internetis

Koostöös Eesti Vabariigi Välisministeeriumi ja Eesti saatkondadega toimusid Soomes ja Rootsis Eesti kultuuri tutvustavad näitused.

- „Elav rahvarõivas – rahvarõivatraditsioon Eestis“ („Elävä kansallispuke – kansallispukeperinne Virossa“, kuraatorid Reet Piiri, Ellen Värvi, kujundaja Jane Liiv) Kesk-Soome Käsitöömuseumis 22.1.–23.2. ja Turu Maakonnamuuseumis 14.11.2008–26.4.2009.

- „Rannarootslased“ („Aibofolket“, kuraator Piret Öunapuu, kujundaja Jane Liiv, koostöös Välisministeeriumiga) Gotlandi (Visby linnaraamatukogus 4.–15.8.) ja Ahvenamaa erinevais paigus.

2008. aastal alustas ERM näitustega uudes virtuaalkeskonnas *Second Life*. Eesti Virtuaalsaatkonnas oli väljas kaks näitust: „Johannes Pääsuke. Mees kahe kaamera“ (24.10.–18.11.) ja „Minu jõulupilt“ (10.–30.12.).

Näitus „Elav rahvarõivas – rahvarõivatraditsioon Eestis“ Kesk-Soome Käsitöömuseumis.
Foto: Tiit Sibul

Second Life'i keskkonnas Eesti saatkonnas sai 2008. aastal vaadata Johannes Pääsukese fotonäitust „Mees kahe kaamera“.

Teadustöö: Projektid

Eesti Rahva Muuseumi teadustöö on seotud Eesti kultuuriuuringute, soome-ugri rahvaste ning museoloogiaalaste teemadega. ERM on põhitäitja Eesti Teadusfondi (ETF) projektis soome-ugri rahvaste rahvusluse uurimistöö ning osaleb etnoloogiaalase uurimistöö keskusena mitmetes teistes interdistsiplinaarsetes teadusprojektides. 2008. aastal taotleti Eesti Teadusfondist õnnestunud muuseumikommunikatsiooni arendamist toetavat projekti, mis käivitub 2009. aastast.

Lisaks teaduslikele publikatsioonidele ja ettekannetele on ERMi teadustöö väljundiks ka populaarteaduslikud artiklid ajalehtedes ja ajakirjades, ettekanded kohalikel konverentsidel, trükised, näitused ja filmid, juhendamistöö ja konsultatsioonid.

- ETFi projekt nr 7010 „Rahvusluse tulek. Etnilisus, teadus ja poliitika Vene impeeriumi sisepereferias 19. sajandi algusest 1920. aastateni“ (vastutav täitja Indrek Jääts, ERM, 2007–2010) – Svetlana Karm.

- ETFi projekt nr 6687 „Mälukohad ja mäletamise kultuurid 21. sajandi Eestis“ (vastutav täitja Ene Kõresaar, kestus 2006–2009) – Liisi Jääts, Kristel Rattus, Marleen Nõmmela.

- ETFi projekti nr 6995 „Mineviku maa kasutus, selle mõju maismaa- ja veekeskkonnale“ (vastutav täitja Anneli Poska, kestus 2007–2010) – Liisi Jääts.

- Euroopa Majanduspiirkonna projekt nr 54 „Keskkonnaruumide kultuuripärand: Eesti ja Norra võrdlev analüüs“ (vastutav täitja Sabine Brauckmann, kestus 2008–2010) – Liisi Jääts.

- ETFi projekt nr 7162 „Kultuuripärand digitaalajastul: transformatsiooni ja retseptiooni probleeme“ (vastutav täitja Marin Laak, kestus 2007–2010) – Pille Runnel, Agnes Aljas.

- ETFi projekt nr 6968 „Lapsed ja noored kujunevas info- ja tarbimisühiskonnas“ (Veronika Kalmus, 2007–2010) – Pille Runnel.

- Sihtfinantseeritav projekt nr SF0180002s07 „Kultuurikommunikatsiooni kompleksus ja kultuuriuurimise metodoloogilised väljakutsed“ (projekti juht Halliki Harro-Loit, kestus 2007–2010) – Terje Anepaio, Pille Runnel, Agnes Aljas.

- Sihtfinantseeritav projekt nr SF0180157s08 „Identiteedipoliitika dünaamilised perspektiivid – dialoogi ja konflikti analüüs“ (vastutav täitja Art Leete, kestus 2008–2013) – Liisi Jääts.

- Sihtfinantseeritav projekt nr SF0180017s07 „Eesti kui kujunev info- ja tarbimisühiskond: sotsiaalne jätkusuutlikkus ja elukvaliteet“ (vastutav täitja Peeter Vihamägi) – Pille Runnel.

Interdistsiplinaarse projekti „Aletamine Kagu-Eesti pärandmaastike mõjutajana“ talgulisel Karula rahvusparkis kahemeetriseks kasvanud alerukist koristamas. Fotol seotakse esimest rukkivihku.

Foto: Liisi Jääts. ERM Fk

Teadustöö: Aastakonverents

14. aprillil 2008 toimus Eesti Rahva Muuseumi 49. aastakonverents „Kultuuripärandiga infoühiskonda“. Konverentsi fookuses oli kultuuripärandi loomine ja tarbimine ning mäluasutuste tegevus infoühiskonnas.

Esimene konverentsi sessioonidest käsitles ühiskonna makrotasandil toimunud muutusi, kus vaadeldi nende mõju muuseumide tegevusele. Laur Kangeri ettekanne „Kultuur, tehnoloogia ja teadmine“ keskendus info tootmise ja tarbimise muutustele, mis on seotud info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate arenguga. Kanger väitis, et kaasajal jätavad küllastaja üksikõikseks muuseumiesemed, mis on esitletud ilma tõlgenduste ja kasutajale arusaadava kontekstita. Muuseum peab informatsiooni tõlgendamise kaudu muutuma informatsiooni haldajast kasutaja kontekstist lähtuvaks teadmise loojaks.

Samal teemal diskuteeris Guido Viik ettekanandes „Muuseumid loomemajanduses: mälu- või loomekeskus?“. Muuseumi ülesanne kultuuri säilitamisel ja hoidmisel ei ole kahanenud, muutusi nägi Viik eelkõige kultuurisisu loomisprotsessis, kus muuseumid peavad suutma kaasata aktiivselt ühiskonna erinevaid auditooriume uue kultuurisisu tootmisesse.

Eestis on mäluasutuste huvi infoühikonnast rääkides keskendunud suurel määral kultuuripärandi digitaalsete andmebaaside loomisele. Marin Laak vaatles ettekanandes „Arhiiviga homses maailmas: kultuurilooline veeb“ arhiivimaterjalidel põhineva veebikeskkonna „Kreutzwaldi sajand“ loomisprotsessi. Selle juures tõi Laak olulisena esile ühtse koordineerimise, mäluasutuste vahelise koostöö ning kasutaja vajadustest lähtuva tegevuse planeerimise. Tulevikus peavad

14. aprill 2008. ERMi aastakonverents „Kultuuripärandiga infoühiskonda“.

Foto: Kristjan Raba. ERM Fk

Teadustöö: Aastakonverents

erinevate mäluasutuste andmebaasid olema ühildatavad terviklikuks veebikeskkonnaks, mis aitaks kasutajal leida kultuuripärandit puudutava info ühest kohast.

Pille Pruulmann-Vengerfeldti ettekannet „Mäluasutuste töötajad digitaalse kultuuripärandi loojate ja tarbijatena“ põhines mäluasutuste töötajate seas tehtud ekspertintervjuudel, milles uuriti kultuurilise digisisu loojate valikuid ja otsuseid. Ettekandes toodi esile, et muuseumitöötajad lähtuvad digisisu loomisel eelkõige senisest praktikast ja muuseumi tavapärasest info struktureerimisest ning isiklikust informatsioonikesksest veebikasutusest, mis ei pruugi just kokku langeda kasutaja ootuste ja veebikasutuse harjumustega.

Marke Teppor keskenduski ettekandes „Käsitööhobi, internet ja kogukond“ veebikeskkonna kasutajate käitumisele käsitööharrastajate blogide näitel. Teppor rõhutas, et virtuaalse kogukonna identiteet põhineb eelkõige suhtlusel, ning kutsus üles muuseumi aktiivsemalt osalema veebikogukondade tegevuses, pakkuma inspiratsiooniks esemeid ning kommentaare, mis aitaksid kaasa käsitöö tegemisel.

Pille Runnel vaatles ettekandes „Interneti kasutajad kultuurilise sisu loojate ja tarbijatena“, millised on Eesti inimeste internetikasutuse praktikad ning kuidas Eesti muuseumid saaksid infosisu pakkumisel ja auditooriumide kaasamisel inimeste internetikasutamise mustreid paremini arvesse võtta. Runnel tõi esile, et muuseumide senine tegevus on keskendunud eelkõige info pakkumisele, lähtudes muuseumi kui digisisu looja arusaamadest. Enam pööratakse tähelepanu info tarbimisele suunatud veebikasutajate rühmadele, ära ei ole kasutatud interneti potentsiaali loovate ja kaasavate tegevuste välja pakkumisel. Kindlasti on vaja senisest enam tundma õppida kasutajate mõtteviisi ja sellega arvestada, see võimaldaks muuhulgas uurida ja dokumenteerida paremini kaasaja kultuurirotsesse ning inimeste kogemust, väärtusi ja identiteete.

Lisaks ettekannetele toimus diskussioon, kus kuulajad ja esinejad arutlesid erinevate kultuuripärandi kogumise, kommenteerimise ja mõtestamise võimaluste üle veebikeskkonnas. Kõigist mõtteavaldustest jäi kõlama mõte, et mäluasutused vajavad kaasajal uurijaid ja kuraatoreid, kes tunneksid digitaalset keskkonda, mõistaksid veebikasutajaid ning oskaksid seda teadmist rakendada kogude täiendamiseks.

Konverentsi lõpetas kogumiku *Mediating culture through film. Conversations and reflections on filmmaking at Tartu Worldfilm Festival* (koostaja Pille Runnel) esitus.

Teadustöö: Muud konverentsid ja seminarid

Muud konverentsid

• 23.–24.4. noorte etnoloogide ja folkloristide konverents „Noorte hääled“ (koostöös Eesti Kirjandusmuuseumiga). Esinejad 23.4.: Maarja Kaaristo, Kaspar Jassa, Kadri Veermäe, Kristiina Porila, Veinika Västrik, Kairi Järve, Jaanika Jaanits, Piret Koosa, Lyudmila Yamurzina.

• 25.–27.9. konverents „Transformation as Stability: Audiovisual Archives in the Era of New Media“ (koostöös Balti Audiovisuaalsete Arhiivide Kolleegiumi ja Eesti Kirjandusmuuseumiga). Esinejad: Kurmo Konsa, Zinaida Manžuch, Olga Cerrato, Karl Atle Knapskog, Vjaceslavs Emburs, Tedd Urnes, Andris Ķesteris, Rasa Miškynytė, Marcus Kolga, Piret Noorhani, Mairold Kaus, Pekka Gronow, Janika Oras, Zane Grosa, Buddhadya Chattopadhyay, Victor Denisov, Henri Laupmaa, Merilis Sähka, Eero Kangor, Taavi Tatsi, Pille Runnel.

Seminarid

• 10.–11.1. BaltHerNet Balti rahvusvaheline seminar (koostöös Karl Ristikivi Seltsiga).

• 12.3. seminar „Muuseumid ja autoriõigus“ (koostöös Kultuuriministeeriumiga).

• 15.4. seminar „Väliseesti kultuuripärandi säilitamine“ (koostöös MTÜ Baltic Heritage Network'iga).

• 17.–22.6. suvekool „Eestlaste kultuuripärand võõrsil“ (koostöös MTÜ Baltic Heritage Network'i, Eesti Kirjandusmuuseumi ja Rahvusarhiiviga).

Suvekoolist „Eestlaste kultuuripärand võõrsil“ osavõtjad.

Foto: ERM Fk

Teadustöö: Artiklid ja loengud

Artiklid ja ettekanded

2008. aastal ilmus ERMi töötajatelt artikleid teadusuuringute kohta alates erialastest tippajakirjadest kuni populaarteaduslike artikliteni päevalehtedes. Rahvusvahelise levikuga teadusartikleid ilmus 11 ERMi töötajalt kokku 15 ning Eesti-sisese levikuga teadusartikleid ilmus 18. 24 ERMi töötajat osales ettekannetega 21 rahvusvahelisel konverentsil ning 20 konverentsil Eestis.

Aasta jooksul ilmus 11 ERMi töötajalt kokku 29 populaarteaduslikku artiklit Eesti erinevates ajakirjades ning ajalehtedes. Populaarteaduslike ettekannetega osales 11 töötajat seminaridel, infopäevadel ja teabepäevadel 24 korral Eestis ning kaheksal korral välismaal. Peamised teemad käsitlesid ERMi tegevust, kogusid, näitusi ja uurimisteemasid.

Loengud

2008. aastal pidasid ERMi töötajad 29 üksikloengut erinevates Eesti kõrgkoolides ja rakenduslikes õppeasutustes – Eesti Kunstiakadeemias, Eesti Maaülikoolis, Lihula Rahvaülikoolis, Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuses, Tallinna Rahvaülikoolis, Tallinna Ülikoolis, Tartu Kõrgemas Kunstikoolis, Tartu Ülikoolis, TTÜ Tartu Kolledžis, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias ja Vana-Vigala Kutsekoolis.

Aasta jooksul peeti 11 loengukursust eesti kultuurist, etnoloogiast, rahvakultuurist ning meedia antropoloogiast Tartu Ülikoolis, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias, Tartu Kõrgemas Kunstikoolis, Eesti Kunstiakadeemias, Tartu Teoloogia Akadeemias ja Luua Metsanduskoolis.

Järjepidevalt tegutseb ERMi juures rahvarõivakool, mille kaheaastase kursuse raames õpitakse valmistama terviklikke rahvarõivakomplekte.

Reet Piiri loeng rahvariideseelikutest TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia üliõpilastele.

Foto: Kristjan Raba

Konsultatsioonid

ERMi töötajad juhendasid 14 tudengi diplom-, bakalaureuse- ja magistr tööde Tartu Ülikoolis, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias, Tartu Kõrgemas Kunstikoolis, Eesti Kunstiakadeemias ja Tartu Teoloogia Akadeemias.

Tallinna Ülikooli, Tartu Ülikooli, Tartu Kõrgema Kunstikooli ja Eesti Kunstiakadeemia tudengeid juhendati lisaks muuseumipraktika ning välitööde käigus. ERMi töötajad andsid konsultatsioone teistele Eesti muuseumidele.

Interdistsiplinaarse projekti „Aletamine Kagu-Eesti pärandmaastike mõjutajana“ talgulised Rait Parts ja Pille Tomson roobitsevad poolpõlenud tüvesid suuremasse kuhja.

Foto: Arp Karm. ERM Fk

Teadustöö: Välitööd

ERM korraldas 2008. aastal kokku üle 30 välitöö. Jätkusid interdistsiplinaarse alepõllunduse välitööd katsealadel Karula Rahvuspargis, kus rajati uus alepõld ning koristati esimene vili, toimus pidev protsessi kirjeldamine ja dokumenteerimine (Tartu Ülikool, Eesti Maaülikool, Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituut, Tallina Tehnikaülikooli Geoloogia Instituut). Kaasaja Eesti maaelu jäädvustati Saaremaal Kihelkonna vallas (Agnes Aljas, Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituut, Eesti Kunstiakadeemia). Lisaks olid välitööd Jõgevamaal Paduvere külas, kus Vaike Reemann uuris küla kujutamist kaartidel.

Näituse „Eesti uhkus. Tehtud Eestis“ ettevalmistuse käigus käidi välitöödel ASis Norma (Maris Rosenthal, Maido Selgmäe) ning näituse „Siga seebiks. Traditsioonilised töövõtted kaasajal“ raames toimusid üle Eesti välitööd erinevate töövõtete dokumenteerimiseks (Liisi Jääts, Kristel Rattus, Maido Selgmäe).

Aasta jooksul jätkati ja alustati mitmeid uusi audiovisuaalse dokumenteerimise projekte, näiteks „Meie mäletame! Represseeritute mälu kogukond „Memento“ Rakvere ühingu näitel“ (Terje Anepaio, Maido Selgmäe, kaasfinantseerija Memento Liit) ning „Prügikäitlus maal ja linnas“ (Riina Reinvelt). 2008. aasta maist kuni septembrini toimus ka fotodokumenteerimise projekt „Eesti tüübid“, mille raames pildistati erinevais Eesti paigus üle 400 Eesti inimese (Maris Rosenthal, Alar Madisson).

1. juuli 2008. Eesti Kunstiakadeemia tudeng Madis Tuuder intervjuuerib Kihelkonna valla elanikku ERMi välitöödel „Argielu Kihelkonna vallas“.

Foto: Sonja Laitinen. ERM Fk

Väljaspool Eestit toimus kolm välitööd – dokumentaalfilmi materjalide kogumiseks käidi Venemaal Permi krais Permikomi ringkonnas (Indrek Jääts, Maido Selgmäe), uute väliseestlaste kogukondade uurimiseks Kanadas (Riina Reinvelt) ning näituse „Ei saa me läbi Lätita“ ettevalmistamise raames Lätis leivude ja lutside asualadel (Ülle Jäe, Maire Kuningas, Merike Tamm, Jaanus Silavere, Merylin Suve).

Väljaanded

Aastaraamat

„Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat LI“. Peatoimetaja Pille Runnel, toimetajad Toivo Sikka, Ivi Tammaru.

Artiklid:

- Kristi Grünberg. Andrus Kivirähki / Taago Tubina lavastus „Helesinine vagun“ (2003) – sissevaade vene multikate põlvkonna hinge?

- Madis Arukask. Kaamera ümber däänaamikat otsides. Ühe põhja itku audiovisuaalse talletamise juhtum

- Riin Alatalu. Taluarhitektuuri hoidmisest ja kaitsest Eestis

- Madis Rennu. Kivist kaleidoskoop. Traditsioonilised, mõrdita laotud kiviaiad tarbimiskontekstis

- Liisi Jääts. Maaelu ja selle kirjeldused

Ülevaated:

- Indrek Jääts. Eestlane, etnoloog, eurooplane

- Jaanika Jaanits, Piret Koosa, Kristi Tinkus. Välitööd Komimaal 2006. aastal

- Pille Runnel. Neljas Maailmafilmi festival tegeles juurte ja radadega antropoloogilises dokumentaalfilmis

- Taavi Tatsi, Kristjan Raba. Eesti Rahva Muuseumi vahetuvad näitused 2006.–2007. aastal

- Kaidi Tago. Eesti Rahva Muuseumi 2006. ja 2007. aasta ürituste kroonika.

Ajakiri JEF

„Journal of Ethnology and Folkloristics“ sündis 2007. aastal, kui ühinesid kolm ajakirja – „Pro Ethnologia“ (väljaandja ERM), „Studies in Folklore and Popular Religion“ ja „Studies in Folk Culture“ (väljaandjad Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakond ning etnoloogia osakond). Peatoimetaja Art Leete, toimetus Terje Anepaio, Aado Lintrop, Pille Runnel, Ülo Valk, Ergo-Hart Västriik, tegevtoimetaja Toivo Sikka, küljendus Tuuli Kaalep.

„Journal of Ethnology and Folkloristics“. Vol. 2, No. 1.

Artiklid:

- Tuija Saarinen. Sickness, Hygienic Education and Village Practice: Tuberculosis in the Life of a Cobbler

- Outi Fingerroos. Places of Memory in the Red Vyborg of 1918

- Riina Haanpää. From a Fratricide to a Family Memory

- Helena Ruotsala. Does Sense of Place Still Exist?

- Kristin Kuutma. The Making of Sámi Ethnography: Contested Authorities and Negotiated Representations

- Karina Lukin. Nenets Folklore in Russian: The Movement of Culture in Forms and Languages

- Elo-Hanna Seljamaa. Remarks on the Historic-geographic Method and Structuralism in Folklore Studies: the Puzzle of Chain Letters

- Ergo-Hart Västriik. Votian Village Feasts in the Context of Russian Orthodoxy

Väljaanded

„Journal of Ethnology and Folkloristics“. Vol. 2, No. 2.

Artiklid:

• Annikki Kaivola-Bregenhøj. Experience and Interpretation: Emotion as Revealed in Narration

• Art Leete. Notes about Possessing a Heritage in a Komi Village

• Andreas Kalkun. A Woman's Voice in an Epic: Tracing Gendered Motifs in Anne Vabarna's Peko

• Mairi Kaasik. The Category of Time in Fairy Tales: Searching for Folk Calendar Time in the Estonian Fairy Tale Corpus

• Irma-Riitta Järvinen. Perspectives to the Relations between the Estonian Folklore Archives and the Folklore Archives of the Finnish Literature Society

• Ave Tupits. Data Collecting and Research of Folk Medicine in Estonia During the Soviet Era

• Piret Paal. Patient's Attitudes Towards the Use of Complementary and Alternative Medicine in Finland: an Ethnomedical Insight based on Cancer Narratives

Allikmaterjalide publikatsioonid

„Julius Kuperjanov. Leopold Laurson. Vanavara kogumisretkedelt 5“. Koostaja Piret Õunapuu, toimetajad Toivo Sikka, Ivi Tammaru, kujundus Jana Reidla.

„Voldemar Haas. Vanavara kogumisretkedelt 6“. Koostaja Piret Õunapuu, toimetajad Toivo Sikka, Ivi Tammaru, kujundus Jana Reidla.

Kogumikud

„Noorte hääled. Noorte etnoloogide ja folkloristide konverents. 23.–24. aprill. Ettekannete kokkuvõtted“. Koostajad Marleen Nõmmela, Liina Saarlo, toimetajad Ivi Tammaru, Marleen Nõmmela, Agnes Aljas, Liina Saarlo, Andreas Kalkun, kaanekujundus Jane Liiv.

„Mediating culture through film. Conversations and reflections on filmmaking at Tartu Worldfilm festival“. Koostaja Pille Runnel, toimetajad Pille Runnel, Tuuli Kaalep; kaanekujundus Tõnu Runnel, makett ja küljendus Tuuli Kaalep.

„Muuseum ootab Sinu lugu!“ Sisaldab küsimuslehte nr 226 „Noorte rõivastus nõukogude ajal“, nr 227 „Kolleksioneerimisest“, aktuaalsete kogumisaktsioonide küsimustikke ja infot fotode talletamisest. Koostajad Ellen Värv, Tiina Tael, Agnes Aljas, Pille Runnel, Toivo Sikka, toimetajad Tuuli Kaalep, Toivo Sikka.

Väljaanded

Albumid

Edgar Saar „Põhjahantide rahvarõivad 20. sajandi viimasel veerandil“. Toimetajad Tuuli Kaalep, Svetlana Karm, Pille Runnel, Tõnu Seilenthal, Riina Tomberg; kujundus Jüri Kaarma.

„Johannes Pääsuke. Mees kahe kaame-
raga“. 2. trükk. Koostaja Jana Reidla, artikli-
te autorid Kairi Kaelep, Peeter Linnap, Jaak
Lõhmus, eessõna Pille Runnel, kujundaja
Jane Liiv, toimetaja ja küljendus Ivi Tammaru.

Kataloogid

„Maailmafilm. Tartu visuaalse kultuuri
festival 24.–30. märtsini. Worldfilm Tartu
festival of visual culture March 24th–30th“.
Koostaja Pille Runnel, toimetajad Pille Run-
nel, Tuuli Kaalep, kaanekujundus Tõnu Run-
nel, makett ja küljendus Tuuli Kaalep.

„Eesti uhkus. Tehtud Eestis“. Koostajad
Riina Reinvelt, Maris Rosenthal, Eevi Astel,
toimetaja Riina Reinvelt, keeleteoimetajad Ivi
Tammuru, Daniel Edward Allen, kujundus
Tarmo Käärrik.

„Siga seebiks. Traditsioonilised töövõt-
ted kaasajal“. Koostajad Liisi Jääts, Kristel
Rattus, Ange Vosman, toimetaja Tuuli Kaa-
lep, kujundus Maarja Roosi.

„Auasi. Eesti etnoloogide jälgedes...
(80 aastat Hõimurahvaste osakonna ava-
misest Raadil). A matter of honour. In the
footsteps of Estonian ethnologists... (80th
anniversary of the opening of the Finno-
Ugric departments at the Estonian Natio-
nal Museum). Дело чести. По следам
эстонских этнологов... (к 80-летию
первой финно-угорской выставки Эс-
тонского национального музея)“. Koos-
tajad Svetlana Karm, Marleen Nõmmela, Pi-
ret Koosa, toimetajad Tuuli Kaalep, Nikolai
Kuznetsov, Daniel Edward Allen, kujundus
Ande ja Tõnu Kaalep.

Kalender

„Läbi lilled. Flower Power. Kalender
2009/10“. Koostajad Eevi Astel, Riina Rein-
velt, Agnes Aljas, toimetajad Tuuli Kaalep,
Toivo Sikka, kujundus Momo.

Väljaspool ERMi kirjastatud väljaanded

Krista Aru „Üks kirg, kolm mõõdet: pea-
tükke eesti toimetajakesksest ajakirjandu-
sest: K. A. Hermann, J. Tõnisson, K. Toom“.
Toimetaja Tiina Saluvere, kujundus Kalle
Müller. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum.

„Eesti Rahvas Muuseumi pildialbum.
Die Postkarten des Estnischen Nationalmu-
seums. Альбом открыток Эстонского
национального музея. The Estonian
National Museum in pictures“. Koostajad
Indrek Põmets, Tiina Tael, toimetaja Mart
Orav, kujundaja Kalle Toompere. Tartu: Aas-
ta Raamat OÜ.

Üritused

ERMi 2008. aasta ürituste programmis olid kesksed rahvakultuuri, 20. sajandi argielu ning maailma kultuuridega seotud üritused. Programmi ülesehitusel on lähtutud võimalustest pakkuda mitmekesist kultuurilist elamust Eesti publikule, alates kõige väiksematest ja peredest kuni noorte ja täiskasvanute erinevate huvigruppideni. Veel toimusid koolilastele võistlused, mis andsid võimaluse tõlgendada traditsiooni ja kultuuripärandit kunstivahenditega.

Filmifestival, filmiõhtud ja kontserdid on toonud muuseumi juurde uut publikut. Lisaks traditsioonilistele rahvakultuuri, -kalendri ja -kunsti programmidele, ekskursioonidele ja muuseumiõppele pöörati suuremat tähelepanu riiklikele tähtpäevadele. Muuseumiõppeprogrammide põhjal on kujunenud ERMist tõsiseltvõetav hariduskeskus ja partner üldhariduskoolidele ning täiskasvanuõppele. Üha rohkem külastatakse Raadi parki ning sellest on tekkinud arvestatav vaba aja veetmise koht Tartu linnas.

Aasta jooksul toimusid Tallinnas regulaarselt ERMi teabepäevad ERMi Sõprade Seltsi korraldamisel. Aasta esimesel poolel pidasid ERMi töötajad Tallinna Rahvaülikooli ruumides loenguid ERMi kogude teemal, aasta teisel poolel tutvustati ERMi välitöid ja kogumisstrateegiaid.

ERMi üritused 2008. aastal	
2008. aastal toimus ERMis 737 ekskursiooni, programmi ja üritust.	
Muuseumiõppeprogrammid	245
Ekskursioonid	209
Tähtpäevadega seotud üritused	186
Näitustega seotud üritused	54
Maailmafilm ja filmiõhtud	18
Kontserdid, etendused	14
Koostööüritused Tartu linnaga	11

ERMi ürituste külastajad 2008. aastal	
2008. aastal osales ERMi üritustel 32 800 külastajat.	
Tähtpäevadega seotud üritused	14 000
Muuseumiõppeprogrammid	6500
Ekskursioonid ja ühiskülastused	6000
Maailmafilm ja filmiõhtud	5000
Näitustega seotud üritused	800
Kontserdid, etendused	500

Üritused

Ekskursioonid ja muuseumiõpe

2008. aastal oli ERMi püsinäitustel ja vahetuvatel näitustel 209 ekskursiooni ligi 5000 külastajale. Lisaks korraldati ekskursioone Raadi mõisaparki ja sealsetele näitustele, mis on aidanud kasvatada huvi ERMi uue hoone ja Raadi alade vastu.

Püsinäituse baasil toimus 245 eesti kultuuri tutvustavat muuseumiõppeprogrammi ja tegevuskeskset õpituba kokku 6500 külastajale. Lasteaia- ja kooligruppidele ning peredele olid mõeldud traditsioonilised eesti- ja venekeelsed programmid „Minu oma märk“, „Kirju-mirju värviprogramm“, „Minu oma muuseum“, „Puidust ja puudest“, „Minu kodu on Eesti“, „Rehetare lapsed“ ja „Sünnipäev muuseumis“. Lisaks töötati välja programmid erivajadustega lastele ja erihooldusel noortele. Suurt tähelepanu pöörati täiskasvanuõppele muuseumikeskkonnas ning toimusid regulaarsed giidide-tõlkijate koolitused koostöös Tartu Ülikooli keelteosakonnaga.

Väljaspool ERMi oli 15 muuseumiõppeprogrammi Valga, Elva, Rakvere, Viljandi ja Jõhvi koolides koostöös ERMi Sõprade Seltiga.

ERMi giid-muuseumipedagoog Virve Tuubel tutvustab jõulutemaatikat muuseumiõppeprogrammil.

Foto: Arp Karm. ERM Fk

Üritused

Näitusteprogramm

Kõigi suuremate vahetuvate näituste juurde kuuluvad giidiekskursioonid ning giidiprogrammid koos teemat käsitlevate meetodiliste õppematerjalidega. Lisaks toimusid üritused, meistrikodad ja ekskursioonid, mis aitasid avardada näituste temaatikat meelelahutusliku ja praktilise tegevusega. 2008. aastal korraldati 54 erinevat vahetuvate näitustega seotud üritust, kus osales 800 külastajat.

- Näitusel „**Sámi Duodji. Saami käsitöö näitus**“ (20.10.2007–20.1.2008) olid saami käsitööpäev, tudengifilmide õhtu ning seminar.

- Näitusel „**Eesti uhkus. Tehtud Eestis**“ (20.2.–28.9.) toimusid giidiprogrammid ning erinevad üritused: seminar „Eesti uhkus – vana ja uus tööstus. Kreenholm, Suva ja Estiko“ (esinesid AS Kreenholmi finantsdirektor Aivar Melders, AS Estiko Plastar juhataja Triin Anette Kaasik ja Mainori Ärijuhtimise Instituudi direktor Andres Arrak), perepäev „Soki- ja särgipäev“ (koostöös ASiga Suva ja ASiga Marat), disainipäev „Mida teha vineerist?“ (koostöös Tartu Kõrgema Kunstikooliga ja OÜga Taikonaut), Eesti-Läti magusa maavõistlus (koostöös ASiga Laima Eesti) ja Kalevi kommivabriku teemapäev (koostöös ASiga Kalev Chocolate Factory).

- Näitusel „**Siga seebiks – traditsioonilised töövõtted kaasajal**“ (30.10.2008–25.1.2009) toimusid giidiprogrammid ja üheksa meistrikoda tara tegemisest, pilpakiskumisest, taimedega lõnga värvimisest, kedervarrega ketramisest ja küünalde kastmisest (juhendajad Laili Kuusma, Arvi Trigel, Ave Matsin).

- Näitusel „**Minu klaas**“ (27.9.2008–30.1.2009) korraldati kolm klaasimaali meistrikoda prof Maie-Ann Rauni juhendamisel.

Kontserdid ja etendused

2008. aastal toimus viis etendust ja üheksa kontserti, milles osales 500 külalist. Eesti Rahva Muuseumi kontserdisarjas „Tulevikumuuseumi häääl“ oli kuus kontserti, kus esinesid John Grzinichi meistrikojas osalejad heli- ja valgustoiiminguga „Valgus tüvedel. 21. sajandi rahvamuusika loomingulises metsas“; Võru Muusikakooli pärimusmuusika õpilased ja õpetajad Kadri Lepasson, Külli Org, Kati Soon; Sofia Joons ja Toivo Sõmer; Tuule Kann ja Kannelkond; Silver Sepp kavaga „Etnomusikoloogilised muljed Handimaalt“ ning Mari Kalkun ja sõbrad.

Pilpakiskumise meistrikoda näitusel „Siga seebiks – traditsioonilised töövõtted kaasajal“.

Foto: Kristjan Raba. ERM Fk

Maailmafilmi festival

Viies Tartu visuaalse kultuuri festival Maa-ilmafilm toimus 24.–30. märtsini 2008. Festivali eesmärgiks on aidata filmiprogrammi abil kaasa maailma kultuurilise mitmekesisuse ning käimasolevate kultuuriliste, sotsiaalsete ja poliitiliste protsesside teadvustamisele ja mõtestamisele. Festivali korraldas Eesti Rahva Muuseum koostöös MTÜ Maa-ilmafilmi Ühinguga.

Festivalil näidati filme, mis on valminud kõikjal maailmas. Esmajoones oli rõhk sõltumatul filmitegemisel. Tihti on programmi valitud filmide autorid uurinud oma portreeritavat ühiskonda süvitsi, veetes seal pikemaid perioode. Selle tulemuseks on sügavuti minev kontakt portreeritavate inimestega.

Lisaks üldisele dokumentaalfilmiprogrammile olid festivali osaks näitused, töötod ja filmide eriprogrammid. Festivalil ei ole võistlusprogrammi ning siin linastuvad kõrvuti nii tudengifilmid kui ka tööd oma valdkonna tippudel. Koos filmidega tulid Tartusse mitmete filmide autorid, et aidata rääkida nii filmidest endast kui nendest maailma piirkondadest ja ühiskondadest, kus nad on töötanud. Seekordsel festivalil olid kohal enam kui poolte filmide autorid.

Filmiprogramm

Festivalinädalal linastus kokku 56 filmi. Publikuarv jäi käesoleval aastal ligilähedalt samaks kui eelmisel aastal, olles pisut enam kui 4500 vaatajat.

Festivali põhiprogrammi õhtuste seanside ühisnimetajaks oli inimene linnas – *Homo urbanus*. Need filmid vaatlesid linna kui erinevate huvide, eesmärkide, identiteetide ja võimuhete põimumise keskkonda, mis on pidevas muutumises. Filmide keskmes oli linna ja selle elanike suhestumine: lood etnilistest rühmadest, naabruskondadest, peredest ja indiviididest, aga ka linnas tekkivatest subkultuuridest.

Filmiprogrammist jooksis ühe keskse teemana läbi naiste saatuste ja valikute teema tänapäeva maailmas, rääkides naistest emadena, tütaradena, perekonnapeadena. Muutes naised peategelaseks ja vaadates seega maailma läbi naise silmade, aitasid need filmid mõelda näiteks migratsiooni ja inimõiguste teemadele, kuid ka inimsuhetele laiemalt: võimaluste ja vabaduste, sõltuvuse ja valikute puudumise läbipõimitusele meie eludes.

Henrik Apa Paapua Uus-Guineast, filmist „Papa Bilong Chimbu“ (autor Verena Thomas, Austraalia).

Üritused

Põhiprogrammi täiendas eriprogramm Eesti dokumentalistikast. Seekordset programmi kureeris Arvo Valton. Tema valikul näidati Peep Puksi filme kirjanikest ning arutleti selle üle, kuidas kirjanikud ühiskonna peeglina Puksi filmides käsitlemist leiavad, lähtudes Valtoni teesist, et kirjanik on kõige tundlikum ühe ajastu kujutaja ühiskonnas, eriti rasketel aegadel, mil tema loomingu tähendus on olulisemgi sotsiaal-teadlaste või ajakirjanduse käsitlemustest. Eesti dokumentalistika eriprogramm oli pühendatud Eesti Vabariigi 90. aastapäevale.

Tavapäraselt on festivali osaks ka retrospektiiv mõne maailmas olulise antropoloogilise filmitegija töödest. 2008. aasta festivalil tutvustasid filmitegijad Linda Connor ja Patsy Asch valikut Timothy Aschi filmidest. Aschi töödes näeb filmitegija otsinguid väljendusviiside ja väljendusvahendite valdas – olid ju Aschi esimesed, yanomamodest rääkivad filmid käekirjalt üsna erinevad hilisematest. Tema töid ühendab siiski veendumus etnograafiliste filmide olulisest rollist õpetamisel ja kultuuridevaheliste erinevuste tunnetamisel ning lootus suurendada selle kaudu vastastikust mõistmist, hoolimata filme vaatavate ja nende üle arutlevate inimeste kuuluvustest ühte või teise kultuuri, klassi, etnosesse.

Fotonäitused

Lisaks filmiprogrammile olid festivali osaks fotonäitused. Fotonäitus „Siin maal“ oli fotograaf Ingmar Muusikuse poeetilis-etnograafiline pilguheit Eestile. Fotod jäädvustavad Eesti inimestele igituttavat, aga samal ajal ka muutumises olevat eluolu maal ning

inimtegevuse tulemusel sündinud pärandmaastikku. Kullar Viimse fotonäitus „Maapähklitaevas“ rääkis Põhja-Uganda põgenikelaagrites tehtud fotode kaudu Uganda konflikti inimnäolisest poolest. Näituse autor salvestas Ugandas materjali dokumentaalfilmi jaoks, mis käsitleb endiste lapssõdurite taasintegreerimist igapäevaellu.

• • •

Festivali toetasid Eesti Filmi Sihtasutus, Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakond, Eesti Kultuurkapital, Eesti Vabariigi Kultuuriministeerium, Poola Vabariigi Suursaatkond, Austria saatkond, Goethe Instituut, Taani Kultuuri Instituut, Fraktal, Krabi ja Mask ning Lauri Aaspõllu. Festivali meeskond tänab ka kõiki vabatahtlikke ning meeskonnaga festivalinädala eel ja ajal ajutisemalt liituvaid abilisi, tänu kellele üritus teoks sai.

Filmiõhtud

Lisaks korraldati aasta jooksul 18 filmiõhtut koostöös MTÜ Maailmafilmi Ühingu, Poola Filmi Klubi, Soome Instituudi, Eesti Kinoliidu, Soome Suursaatkonna ja filmitegijatega.

27. märtsil 2008. Diane Perlov ja Liivo Niglas vastamas küsimustele pärast filmi „Kalarahvas“ esilinastust Maailmafilmi festivalil.

Foto: Kaarel Nurk. ERM Fk

Üritused

Tähtpäevad

2008. aastal toimus 17 rahvakalendri (küünlapäev, vastlapäev, lihavõtted, jaanipäev, mihkklipäev, mardipäev, kadripäev, jõulud) või riiklike tähtpäevade (Eesti Vabariigi aastapäev, emakeelepäev, emadepäev, lastekaitsepäev, Eesti Vabariigi taasiseseisvumispäev, Jaan Tõnissoni 140. sünniaastapäev) temaatilist üritust, perepäeva, töötuba ja meistrikoda. 186 üritusel osales kokku umbes 14 000 inimest.

Koostöö Tartu linna üritustega

ERM tegi koostööd Tartu linna erinevate festivalide ning üritustega kokku 11 korral, näiteks toimus ühistegevus festivaliga „Väikeste rahvaste keel muusikas“, rahvusvahelise ingerisoomlaste festivaliga „INKERI '08“, traditsioonilise tantsu festivaliga, kirjandusfestivaliga „Prima Vista“, avangardkultuuri festivaliga „Eclectica“, Tartu muuseumikouuga, Tartu ettevõtlusnädalaga ja Ungari filmipäevadega.

Ülevaate Eesti Rahva Muuseumist 2008. aastal on kirjutanud Agnes Aljas (lk 152–177, 180) ja ülevaate Maailmafilmi festivalist Pille Runnel (lk 178–179).

„Tulevikumuuseumi hääle“ kontserdisarjas esinesid helikunstnik John Grzinichi meistrikojas osalejad heli- ja valgustoiuinguga „Valgus tüvedel. 21. sajandi rahvamuusika loomingulises metsas“.

Foto: ERM Fk